

FOTO: Ivo HAVLÍK

O Trofimovi a Naděždě

DANIEL STERZIK

Můj tatínek se na svou dobu ženil pozdě. Jeho kamarádi přišli ve dvaceti z vojny, takřka okamžitě zakládali rodiny a vyráběli Husákovy děti. Na Sokolovsku se stačilo upsat práci na šachtě a hned jste měli byt, manželské půjčky, deputáty, vysoký plat... prostě samá pozitiva a sociální jistoty.

Tatínek se trochu vymykal a zůstal svobodný až do osmaadvaceti. A protože byl bez závazků, přidal se k iniciativě jistého faráře, který se staral o to, aby se na Ukrajinu dostaly Bible v ukrajinštině.

Tyto Bible se tiskly v Západním Německu, vozily se do Československa a odsud se pak „pašovaly“ na Ukrajinu. Ne, nebylo to zase až tak nebezpečné, jelo se na turistické vízum na pár dní do SSSR, ale pokud je pohraničníci u někoho našli, mohli ho zadržet a dát mu nakládačku. Proto jezdili mladí zdatní kluci bez rodin, kteří případné chycení lépe přečkali.

Můj tatínek při své misi projel a svou várku Biblí dopravil na místo určení. Ukrajinští baptisté, ho tenkrát ubytovali v rodině Trofima a Naděždy. Ti měli dům v Lucku, ze kterého nikdy nevytáhli paty, ale přesto žili v sedmi státech. Narodili se v Rakousku-Uhersku, dětství prožili v Ukrajinské lidové republice, vyučili se a vzali se v Polsku, život si zařídili v Sovětském svazu, nejhorší léta zažili v Reichskomariátu, pak už většinu života prožili v Sovětském svazu a zemřeli na samostatné Ukrajině. Dějiny dvacátého století, vole! Jeden život na to stačil.

Tam se tatínek na první pohled zamiloval do jejich dcery Ludmily. Jeden den ji poznal, druhý den ji vyznal lásku a třetí den se vzali... Tedy, třetí den musel jet domů a vzali se za necelý rok, protože tak dlouho trvalo, než se vyřídily všechny papíry pro přeshraniční sňatek. Tatínek si mou maminku skutečně vzal po třech dnech známosti a asi jedenácti měsících psaní dopisů. Dějiny českých reemigrantů se takto rychle a hladce spojily s dějinami ukrajinského ševce.

Trofim byl hluboce věřící člověk a jeho víra byla prostá, ale pevná jako skála. On byl skutečně tím blahoslaveným mužem, který o víře roztímá dnem i nocí. Ale nebyl bigotní. Prostě jen přijal Ježíšovo učení v tom nejlepší smyslu a snažil se být jako on.

Jednu polovinu své víry mám od tatínka a je to víra zaťatá a odbojná. Je to víra lidí, kteří sto let vzdorovali rekatolizaci a pak raději odešli do ciziny, než aby se vzdali svého Husa a Chelčického.

Druhou polovinu ale mám od maminky a je to víra pokorná. Víra, která se realizuje na kolenou, která zapírá sama sebe až na dřevě lidství.

Tato víra Trofima s Naděždou vedla k tomu, že za války ukrývali Židy, na rozdíl od okolí, které Jevreje udávalo ostošest. Nebyl to dobrý nápad. Víte, problém není ani tak v tom někoho schovat a krmit, to se vždycky nějak udělá. Problém je v tom, že těm schovaným začne z toho sklepa brzy kapat na karbid a nechtějí tam zůstat, i když vědí, že to může být nejen jejich smrt, ale i těch, co je ukrývají. A úplně nejtěžší nebylo uschovance udržet v klidu, ale vypořádat se s tím, když jim jeden starý Jevrej ve sklepe prostě zemřel.

Kdybyste se náhodou někdy dostali do podobné situace, řeší se to následovně: Necháte si přivést velkou kupu poloshnilých brambor, které by už ani prasata nežraly. Pak vedle té kupy vykopete jámu a začnete brambory třídit a házet do jámy. Pozvete i sousedy, aby si také něco vytřídili, co se dá ještě dát doma do hrnce. Okrajujete, prohrabáváte a v noci pak do jámy položíte tělo. Pak pokračujete dál ve třídění ještě několik dní.... To jen, abyste věděli, že schovávání nepřátel státu není žádná sranda.

Nakonec byli Židé v jejich sklepe odhaleni, na místě popraveni a hned po nich měli být zastřeleni i Trofim s Naděždou. Ale Bůh se nad nimi smíloval a nějak se stalo, že se nad nimi smíloval německý důstojník, který popravu řídil. Zůstali naživu.

Po vyslechnutí takového příběhu prostě víte, že Bůh existuje. Jaká je pravděpodobnost, že Sonderkomandu nebudete stát za kulku? Pak už se prostě nikdy v životě ničeho nebojíte. Nebojí se ani vaše děti, ani vaši vnuci. Prostě víte, že jste pod Boží ochranou.

Když se pak válka obrátila a přišla Rudá armáda, Trofim ihned narukoval. Musel, nikdo se ho na názor neptal. Celoživotní pacifista najednou táhnul s Žukovem na Berlín. Modlil se, aby nemusel střílet na jiného člověka a Bůh mu toto přání splnil. Stal se pucflekem sovětského kapitána a jeho vojenských kolegů, kteří usoudili, že vojlů do první linie mají dost a Trofima si nechají v týlu, aby se jim staral o boty. Trofim tak z války poznal především salvy děl a kaťuší, které podle jeho vyprávění střílely tak hustě a dlouho, že spotřebovaly skoro všechny kyslík ve vzduchu a vojáci někdy přicházeli o koně, kteří jsou v tomto ohledu citlivější než lidé.

Jen jednou vzal Trofim pušku do ruky. Při dobývání Reichstagu. Nebylo to dlouho poté, co procházel rozstřílenou Varšavou, kde viděl příliš mnoho mrtvých. Rozhorlilo ho to, že chtěl konečně dorazit tu „fašistickou bestii.“ Viděl příliš mnoho lidského zla naráz. Ač nemusel, popadl pušku, šel s ostatními vpřed a zpoza rohu na Reichstag několikrát vystřelil....

... vzápětí mu kulometná dávka utrhla cihlu nad hlavou, která ho krvavě zranila, takže byl stažen zpátky. Trofim si z toho vzal ponaučení a do konce života o této boží lekci mluvil. V nejkrvavější válce dějin byl on poslem míru. Po něm jsem chcimír až do morku kostí. Musím být.

Trofim pak po zbytek života velice prostě žil ve svém rodině Lucku. Měli s Naděždou sedm dětí a se svatou trpělivostí kolem sebe zbudovali nejen rodinu, ale i velký baptistický sbor i s kostelem. Navzdory úřadům, trpělivě, pokorně... vítězili jako voda, která kapku po kapce i skálu rozhodá. Nikdy si nestěžovali ani na poměry, ani na politiku, ani na Stalina, ani na Brežněva, ani na Gorbačova a vlastně ani na Kučmu. Jen při zmínkách o Banderovi zatínali mimoděk ruce a já si to pamatuju.

Kdyby dnes Trofim žil, myslím, že by neměl moc pochopení pro nedotknutelnost hranic. Za svůj život to viděl sedmkrát a nechápal by, proč by za něco tak malicherného a nestálého měl někdo pokládat život. Neměl by ale ani pochopení pro Rusko, nebral by v úvahu ty velké geopolitické otázky bezpečnosti či expanze NATO blíž k Moskvě. Nebyl by to pro něj dostatečný důvod k válce a zabíjení.

Ale měl by těžkou hlavu z pochodňových průvodů Lvovem, nejspíš by strhával plakáty s Banderou a varoval by, jak by mohl, kam to až může zajít.

Nejspíš bych se s ním dnes shodl, že to horší Ukrajinu teprve čeká. Kdo vyvolává demony, ten se nesmí divit, když se mu to podaří...

Víte, teď když jsem nabral směr do politiky, leckdo z mých přátel mi říká, že jsem na to příliš hodný a měkkosrdcatý. Že si mě tam ti velcí žraloci dají k snídani. Možná mají pravdu. Ale já mám v sobě krev čtyřsetleté zatatosti za Chelčického. Krev, která nikdy nepoklonkovala žádné moci. Mám v sobě krev, která ukrývala nepřátele státu. Prostě vím, že s boží pomocí to jde dohromady i s mírností a pacifismem. Víím, že pokora je víc než velkopanství a kapka za kapkou i skálu rozhodá. A víím, že nad lidskostí nezvítězí ani SS Sonderkomando.

Mé rodině z obou stran toto stačilo, aby obstála v nejhorším konfliktu v dějinách. Nemohli zadržet lavinu, nevyhnuli se katastrofám. Ale zůstali lidmi. Dokázali odpustit všechno, čeho se na nich svět dopustil... Dnešek je proti tomu selanka... i se všemi Foltýny, Baxy a novodobými Urválky.

Snad jim neudělám ostudu...
(Autor osmý rok píše sarkastické politické fejetony na svém blogu Vidlákovy kydy)

Čínský Sputnik v AI

JOSEF ONDROUCH

Jde o senzační průlom v umělé inteligenci, o čínský DeepSeek. Zatímco v Americe Sputnik je synonymem vítězství Ruska v dobývání vesmíru, když se v roce 1957 dostal na orbit první satelit vynesený mimo přitažlivost Země ruskou raketou, se sputnikem v AI je to podstatně jiné: je čínský.

Na rozdíl od v důsledku obrovských obětí II. světové války, studené války Západu a svého trvalého ohrožení Sovětský svaz zachoval vojenský způsob ekonomiky stalinského typu, Čína po Maovi otevřela cestu reformám a už téměř půl století se bez otřesů všestranně vyvíjí. To se u nás, na rozdíl od Západu a hlavně USA za Trumpa, v propagandě tají. Omezuje se přístup k informacím, je snaha zavést cenzuru, a dokonce zákonem limitovat svobodu slova. Neví se, co byl Sputnik, a už vůbec se nerozumí jeho spojení s obrovským úspěchem Číny v umělé inteligenci. Čínská se u nás tajila a ta naše nepřipustně zanedbala. Pokusme se hvězdny „Sputnik v AI“ srozumitelně přiblížit.

Čínská DeepSeek je otevřenou aplikací, na rozdíl od jiných na internetu volně přístupná. Komunistická Čína způsobila průlom na nejcitlivějším místě, na kapitálovém trhu. Burzovní otřes zasáhl kapitálově nejcennější, vedle zbrojních mamutů nejmocnějších, slibně se rozvíjející AI část ekonomiky. Nabudila ale i pocity a naději na politiku a autority slibující všestranný pokrok.

Místo toho se propadly akcie i hodnota kapitálového výkvětu USA. Na hodnotě se propadla nejbohatší společnost světa. Americká NVIDIA, špička v AI, ze dne na den ztratila v „kapitálovém velechrámu“ na burze na svých akcích 17 procent. Rekordní jednodenní propad činil 600 miliard USD. Vyjádřeno v korunách jde o částku 14 až 15 bilionů korun, což je asi deset ročních rozpočtů Česka. Americká NVIDIA už není na vrcholu a ani druhá. V době Trumpova požadavku „Amerika opět na prvé místo“ je sesazení dva roky závratně rostoucího světového favorita v exkluzivní společnosti AI malým čínským DeepSeek zvlášť bolestivé.

Úspěch mladých Číňanů

DeepSeek vzešel z úspěchu a uplatnění mladých doktorandů. Že nejde v Číně o náhodu, ale o systém výchovy a výběru mladých talentů, to popisuje lépe, než bych to svedl v jednom článku já, Karel Smělý na Technozpravy.cz. Kromě všeobecné podpory mladým talentům malému startupu věnoval osobní péči zřejmě díky perfektnímu přehledu i premiér Číny.

V Číně nejde o ojedinělý případ, ale o systém zahrnující skvělou péči od útlého věku v rodině v souladu se školou až po univerzitu. Navazující celoživotní vzdělávání zapojilo rovněž AI. Mladí doktorandi dostali v DeepSeek šanci svobodně tvořit a také peníze. Zřejmě daleko méně, než platí v USA. I tam dovedou vyhledat talenty, lépe je zaplatit a přeplatit, ale zároveň je i často povahově pokřivit tak, jak to zachycuje film *Firma* a stejnojmenná skvělá kniha Johna Grishama.

U nás platíme doktorandy, a dokonce i vysokoškolské pedagogy a talentované mladé vědce skandálně mizerně a o péči nelze vůbec mluvit; není divu, že nám odcházejí do ciziny. V Praze by neměli šanci zaplatit astronomické nájemy za bydlení, uživit sebe, natožpak pomýšlet na založení rodiny. Jak by mohli existenčně ohrožení zůstat, dokonce s nadšením, na světově špičkové úrovni? Tak jako mladí v Číně.

Knihu v ruštině v Česku nekoupíme

Tvrdí se, že u nás, na rozdíl od Číny, mají svobodu. Tu akademickou charakterizuje skandální úsilí umlčet a odstranit děkana fakulty VŠE Praha docenta Ševčíka. Svobodu chrání až tak, že tu máme cenzuru. Systém znemožňuje koupit knihu v ruštině. Dokonce nově máme komplikované celní řízení omezující zakoupit knihu v Anglii.

Z USA to bezcelně šlo. Teď, kdy vládní kamarila označila ame-

rického prezidenta za odpudivého šílence, a dokonce za šovinistické prase, budou proclívat zřejmě knihy i z USA; abychom tuto svobodu nenakazili, Rakušan, který to má v resortu včetně proclívání knih, to zařídí. Za těžko definovatelnou službu „třetí moci“ už hrozí trestní stíhání.

Proto se naši mladí doktorandi vrhli na nerizikové programování a tvorbu internetových her, kde s uplatněním AI patříme ke světové špičce. Na tom se dá vydělat a v Praze na úrovni žít. Že to vede ke ztrátě energie, času, peněz, dokonce k vytváření nebezpečné závislosti, to jim nevadí.

Ta převratná AI, která měla zůstat majetkem finančně, politicky i mocensky výlučná, nevadila, pokud zůstávala stranou širšího zájmu. I sám název AI svádí k tomu, že je to něco umělého. Přitom jde o rozšiřování lidského intelektu, jeho rozvíjení, nástroj, který díky sebezdokonalování a schopnosti se učit se lidskému intelektu bude blížít nekonečně stále víc, i když ho nikdy v lidské výjimečnosti nepřekoná. I tak je AI filozofií, má půvab, něčím přitažlivá v našem mozku je božsky skrytá, ale málo využívaná. AI schopností sama se soustavně učit nás povede k tomu, abychom tuto vlastnost ve spolupráci, v souladu a s využíváním AI uplatňovali sami na sobě. To se v našich rodinách, a vůbec ne ve školském systému, nedaří. Škola, která má naučit učit se celý život, strnula a od života se spíše odvrací.

Čím vlastně AI je, jak vznikla, k čemu by měla vést

Za výzvu lidstvu i každému z nás ji označil vynikající Američan Bill Gates, stvořitel Microsoftu mající v AI specificky vůdčí postavení. Gates každému, kdo chce něco vědět o AI, doporučuje přečíst si *The Comming Wave. Nezadržitelnou vlnu* Mustafy Suleymana, jež vyšla i v češtině, by si měl přečíst každý podnikatel, manažer i politik. Poněvadž se však u nás čte jen málo, a ze jmenovaných politici téměř nic, stejně jako novináři, doporučuji alespoň využít na webu recenzi: Ničivá tsunami, nebo přival nově energie? Recenze knihy *Nezadržitelná vlna – Inspirante.cz*.

Moderní technologie AI jsou založeny na strojovém učení, přesněji na neuronových sítích. Napodobením lidského mozku přijímají neuronové sítě velké množství vstupů a výstup je shrnutím vjemů.

Jde o matematické modely staré víc než 80 let. Základní podmínkou, aby se mohly stát mozek napodobující neuronové sítě základem AI, se stalo zaprvé permanentně rostoucí obrovské množství - díky internetu - využitelných dat.

Druhou základní podmínkou využitelnosti neuronových sítí v AI je trvalý růst obrovské výpočetní síly. Představovaná je grafickými kartami (GPU). Je to využití velkého množství vysoce výkonných čipů v grafických kartách, čímž právě dva roky monopolně vynikala NVIDIA. Původní strojové učení se mění v intelektuální schopnost učení, nekonečně stále více vnímavého přijímání dat, se schopností zpracovávat obrovské množství vjemů – dat, podobně, jako se to odehrává v lidském mozku - se shrnujícími výstupy, odpověďmi na zadané otázky. AI je praktické využívání těchto (matematických) modelů.

DeepSeek má lepší přístup k využívání dat v obrovském měřítku v nejlidnatější Číně, kde se osobně věnuje mladým doktorandům kvalifikovaně nejen schopný, ale i sympatický předseda vlády. Většimu úhrnu dat se otevřenému DeepSeeku otevírají stejně otevřeně obchodní, diplomatické vztahy a spolupracují i tradiční struktury OSN, WHO, BRICS, nové čínské hedvábné stezky a další.

Čína navzdory nepřátelské propagandě uplatňuje zásadu nevmešování. Postrádá aroganci imperialistického vměšování, kterého se Západ nezbavil a jež se projevuje i v některých krocích nové administrativy Trumpa. Za mnohé uvedme nápad udelat z Kanady 51. stát USA nebo stejně nepřijatelnou anexi Grón-

ska.

Podobně jako při unikátním využití mladých lidí nejen v rozvíjení intelektu, ale i v emocionální sféře AI projevující se v nadšení výkvětu mladých Číňanů, čínská AI mění také úhel pohledu na rozvoj svobodného trhu.

Trh Čína rozvíjí i v nejpokročilejších oborech, jako je AI, svobodněji. Na Západě je stále víc omezován systémem sankcí a byrokratických omezení. Obojí se projevuje v plné hrůze v Evropě v úpadku násobeném nevolenými komisaři Evropské komise vedenými neschopnou Ursulou von der Leyenovou. Byrokratizace EU metastázuje do ekonomiky a politiky a rozvoj Evropy umrtvuje. Naopak Čína představuje fungující systém rozvoje s nabídkou spolupráce. Není lepšího příkladu než DeepSeek.

DeepSeek mladé Číny avantgardou v AI

Projekt Stargate prezidenta Trumpa je stručně řečeno snaha o rozšíření technologií AI. Ale už v okamžiku svého vyhlášení se Hvězdná brána dostala do rozporu s čínskou AI ve formě DeepSeek. Projevil se v tržní reakci obrovským poklesem hodnoty americké NVIDIA, i druhého amerického výrobce grafických karet AMD, společností, ježž akcie také poklesly, i když ne tak drasticky jako u NVIDIA. V souvislosti s tím nelze přehlédnout pochybnosti o astronomicky nákladném projektu, které zazněly z úst Elona Muska, který má střezit, aby se za Trumpa nevynaložil zbytečně jediný dolar.

Role v nejpokročilejší oblasti revolučního rozvoje, jako je AI, mezi doposud dominantními USA a konkurencí se otáčí ve prospěch Číny. DeepSeek využívá AI čipy od Huawei a ty sankcionované Amerikou už nepotřebuje. Čínská společnost zvládá u těchto špičkových čipů 7mm proces. Produkuje rovněž model serveru Huawei, který zvládne u AI požadované náročné trénování.

Ukazuje se, že sankce mají bumerangový efekt; tam, kde Čína byla pro USA a Západ nejvýnosnějším trhem, díky sankcím ztrácí Amerika a celý vyspělý Západ nejlepšího zákazníka. Nemusí potom být žádným překvapením, že nové sankce uplatňuje Trump proti Kanadě a Mexiku, vyhrožuje jejich uplatněním proti Evropě a kdekomu, ale už ne tak, jako dřív, tolik neohrožuje Čínu.

Americký Microsoft vítá

DeepSeek Číny na počítačích

Jak společnost oznámila v oficiálním příspěvku na blogu, začne Microsoft s DeepSeek-R1-Distill-Qwen-1.5B, verzí DeepSeek R1 vydestilovanou z Qwen a s 1,5 miliardy parametrů. Destilace modelu spočívá v trénování menšího modelu z informací většího, pokročilejšího modelu DeepSeek. Výsledkem je efektivnější, rychlejší a lacinější a energicky mnohem méně náročný systém bez snížení výkonu.

Jak pohotově Microsoft přizpůsobil otevřený DeepSeek svým technologiím je obrovským překvapením, vzhledem k tomu, že naprostá většina technologických firem Západu i USA je před existencí tohoto modelu varovaná tajnými službami a propagandou ve střehu. Věřme, že toto potěšitelné jaro v AI nezůstane jen první vlašтовkou. Oddejme se naději, že tato předzvěst jara přinese trvalé tání nebezpečně ledových vln studené války v Evropě, vinou vládní politiky a Hradu zvláště nebezpečné u nás.

Zároveň by mohlo být toto velké překvapení - uznání komunistické Číny americkým Micrsoftem za úspěšného partnera ve férové světové soutěži – náznakem ústupu od zahřívání studené i skutečné války na Ukrajině, vyloučením hazardu hrozícího jaderným konfliktem.

ADOLF KOSÁREK maloval jen šest let

Počátkem roku uplynulo 195 let od narození významného českého krajináře Adolfa Kosárka. Předchůdce české realistické krajinomalby se narodil 6.ledna 1830 v Herálci v okrese Havlíčkův Brod.

Pocházel z chudých poměrů. Na pražskou Akademii se dostal až na doporučení, v němž stálo: „Žadatel je už delší čas takovým způsobem zaujat pro malířství, že není schopen na nic jiného myslet, ani dělat.“

Kosárkoví při příchodu na školu do Prahy bylo už 20 let, provázelo ho však nejen nadšení, ale také houževnatá píle a výjimečný talent. V té době na Akademii působila krajinářská škola M. Haushofera. Malíř poznal efektní mnichovskou malbou, dostal se do Bavor, do Alp, na Rujanu.

Základní motivy svého díla vytvořil v neuvěřitelně krátké době šesti let, mezi roky 1853 a 1859.

I když čerpal od svých předchůdců (A. Mánesa) i starších současníků (Navrátila a Piepenhagen), šel vlastní cestou. „V plátnech jako Selská svatba (viz ilustrace) či Česká krajina poprvé vůbec vyjádřil, a to výrazně monumentální formou, smysl české krajiny“, napsala kunsthistorička E. Reitharová.

Adolf Kosárek za sebou zanechal umělecky zralé dílo, žel, nedokončil ho. Jeho paleta osiřela, když zemřel ve věku pouhých 29 let na tuberkulózu, pouhý rok po svatbě. Pochován je na Malostranském hřbitově. Jeho nevěstu, která se měla dozvědět o smrtelné nemoci svého ženicha při šití vlastních svatebních šatů, údajně zpodobnil Josef Mánes na známém obraze *Švadlenka*.

IVO HAVLÍK

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Jaká budoucnost čeká vesnické hostince?

Venkov stále žije a hospoda je jeho chrámem i tvrzí. Je to samozřejmě tradice, kupříkladu hospoda v podhůří Orlických hor, kam jezdím na chalupu, stále dodržuje staleté pravidlo tří stolů: u jednoho sedí muži, u druhého ženy, třetí patří dětem; hranice smí překročit jedině výčepní.

Ale tradice sama o sobě nestačí. Aby hospoda žila, musí být funkční. Nikoliv rozléváním alkoholu, pivo si umí každý otevřít doma. Ale jako topos výsostně univerzální a synkretický: v hospodě se setkávají nejenom sousedé, ale i profánní se sakrálním, tady se řeší místní politika i kultura, dohazují se řemeslníci i nevěsty.

Venkovská hospoda je prostě živý internet a sociální síť vymykající se cenzuře a funkční i při výpadku proudu. Tak tomu bylo odjakživa, snad ještě před vynálezem peněz, ač muselo být nesnadné odhadnout předem, kolik si přinést dejme tomu slepic na zaplacení budoucí útraty. A venkovské hospody jistě přežijí i všechny zákruty a klíčky naší postmoderní éry, to nám i jim přeji a v to pevně doufám.

Petr Stančík, autor knihy *Praha ožralá*, v anketě časopisu *PROPAMATKY*

PROHLÁŠENÍ SYRSKÝCH SPISOVATELŮ, UMĚLCŮ A NOVINÁŘŮ

Pro více než pětidesetiletých tyranie, brutálních represí a korupce Asadův režim padl a zanechal za sebou těžké dědictví materiální a morální destrukce, včetně extrémní chudoby a marginalizace postihující velké části syrského lidu, katastrofálního zhoršení veřejných služeb, etnického a komunitního napětí záměrně podporovaného bývalým režimem, jakož i politického vakua kvůli zákazu uvaleného na dvě nebo tři generace svobodně diskutovat o veřejných otázkách.

To vše staví naši zemi před velké výzvy pro její politickou, ekonomickou, sociální, kulturní a psychologickou rekonstrukci, jakož i pro vytvoření záruk proti tyranii a jakémukoli pokusu o monopolizaci moci a její zneužívání, ať už přichází odkudkoli.

Jsmepřesvědčeni, že naši lidé jsou dnes vyzýváni, aby se aktivně podíleli na určování své přítomnosti a budoucnosti, my, níže podepsaní, zdůrazňujeme v tomto prohlášení soubor základních principů určených k imunizaci nové Sýrie, k vymezení přechodného období a přispívání k nastolení politického systému, za který povstal syrský lid pod praporem svobody a důstojnosti a za který zemřely statisíce jejich synů a dcer.

1. Prohlašujeme, že všichni občané, bez ohledu na jejich etnický a náboženský původ, jsou si před zákonem rovni, pokud jde o práva, povinnosti, důstojnost a sociální vážnost.
2. Vyzýváme k obnovení základních veřejných svobod, zejména svobody shromažďování, demonstrace, projevu a přesvědčení, včetně politických svobod, jako je právo zakládat strany, noviny, platformy a fóra, jakož i sociální svobody, včetně právo zakládat odbory a sdružení nezávislé na státním aparátu. V tomto duchu stát nemůže zasahovat, ať už pozitivně, ani negativně, do stravovacích návyků, oblákání nebo jiných aspektů každodenního života.
3. Trváme na nutnosti bezvýhradně dodržovat mezinárodní smlouvy a pakty zaručující občanská, politická, sociální a ekonomická lidská práva, jakož i ty, které zajišťují dodržování mezinárodního humanitárního práva a stíhání pachatelů porušení.
4. Požadujeme přijetí zákonů upravujících přechodnou spravedlnost volenými ústavními orgány

tak, aby osoby obviněné z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti byly hnány k odpovědnosti za své činy, podle spravedlivých postupů, bez represálií, a to se týká všech zúčastněných stran bez ohledu na jejich příslušnost.

Tyto zákony by měly zaručit spravedlnost pro oběti, právo na obhajobu a presumpci neviný a zároveň poskytnout opatření k odhalení osudu zmizelých, uchování dokumentů, zabránění znehodnocení masových hrobů a umožnit Syřanům přístup k pravdě, což je jediná cesta k odpuštění a národnímu smíření.

5. Trváme na jednotě syrského území v jeho mezinárodně uznaných hranicích, stejně jako na jeho nezávislosti a suverenitě nad všemi jeho zdroji.
6. V nové Sýrii, o kterou usilujeme, musí spravedlivé řešení kurdské otázky reagovat na legitimní kulturní, jazykové a politické požadavky našich kurdských spoluobčanů v rámci vyjednané administrativní decentralizace.
7. A konečně vyzýváme k vybudování armády a bezpečnostních služeb založených na inkluzivním národním základě, zastupujících všechny složky syrského lidu bez diskriminace. Požadujeme, aby nošení zbraní bylo přísně omezeno na státní instituce odpovědné za obranu hranic země a bezpečnost občanů. Bezpečnostní služby musí přísně zakázat jakékoli svévolné praktiky, včetně zadržování bez právního základu a mučení, ať už fyzického nebo psychického.

Éra tyranie skončila a Syřané už nikdy nepřijmou znovu prožívat utrpení z minulosti. Životní síly země, jak v Sýrii, tak v diaspoře, se musí sjednotit a vyjádřit svou vůli zodpovědně a bez překážek, aby Sýrie mohla projít tímto přechodným obdobím v míru, bezpečí, bratrství a solidaritě.

Tento přechod musí vést k volbě ústavodárného shromáždění podle spravedlivého volebního zákona a k přijetí nové ústavy zaručující všem občanům jejich svobodu a důstojnost.

(Prohlášení má 65 signatářů, další přibývají)

EVA
FRANTINOVÁ

Adam
vypráví Evě

„Mám rád když se člověk mihne
a hned je u moře
tam je restaurace a víte proč tak blízko
protože nemusejí lovit ryby samy připloujou
stejně je divný že moře vydává takové zvuky
musí za sebou táhnout prodlužovačku
a kdyby nebyl čas
mohl by se počítat podle toho
kdo nalouská víc buráků
třeba pět buráků minuta
jenže každé by louskal jinak
pak by musel obracet čísla
prohodit je
jako ježíšek ten dárky prohazuje zdí
já to vím
musíme ven venku do okna
díváme se až se stromek rozsvítí
a dárky jsou tam
musí je prohazovat zdí
a já znám jednoho Matouše
není svatej
on je hodnej...
a
jednou jsem dostal pětku
a to tak že jsem si ji sám napsal
a vstoupil do mě duch
sáhl mi na rameno
a pak do mě vstoupil
to jsem se celej ochladil...“

*Ze sbírky Dvouplášťové básně,
nakladatelství Periskop, 2024*

Svet na TRUMPolíne

PAVOL JANÍK

Mocenská akrobacia amerického prezidenta Donalda TRUMPa názorne svedčí o efektívite systému, v ktorom je priamo zvolená hlava štátu zároveň šéfom exekutívy, teda reálnym vládcom, čomu zodpovedá nielen zriadenie v USA, Francúzsku či Rusku. Vo väčšine európskych krajín je však buď muzeálna konštitučná monarchia (napríklad Británia, Belgicko, Dánsko, Nórsko, Holandsko, Švédsko či Španielsko), alebo jej paródia, ktorá sa vznešene nazýva parlamentná demokracia.

Aby sme nechodili ďaleko, zostaňme na domácej pôde, kde sa aj momentálne prejavujú všetky negatíva a problémy, keď moc môžu hravo paralyzovať niekoľkí donedávna úplne neznámi ľudia, ktorí sa stali poslancami zákonodarného zboru a ktorým cestu do Národnej rady SR vydláždili bosovia kľúčových strán.

Čiže pri výbere kandidátov nie je podstatné, čo človek pozná, ale koho pozná. Nehovoriac o neko-

nečnom rozmnožovaní a delení politických organizácií, čo určite nie je riešením. Len si predstavme, ako by dopadli v Spojených štátoch amerických nádejní politici bez príslušnosti k jednému z dvoch rozhodujúcich subjektov, teda bez členstva v Republikánskej alebo Demokratickej strane. Rovnako by pochodili, keby sa pokúsili v lone uvedených etablovaných strán založiť vlastné novost strany.

Donald Trump – vďaka prezidentskému systému vládnutia – prijal za 24 hodín toľko zásadných rozhodnutí, koľko by ťažkopádny slovenský parlament neodhlasoval ani za niekoľko desaťročí. O Európskej únii ani nehovoriac. Aj to je súčasťou našej štátnej a kontinentálnej konkurencieschopnosti. Niet pochýb, že svet sa ocitol na TRUMPolíne, z ktorej sa mnohým politikom a propagandistom bude ešte dlho krútiť hlava. Alebo už prestanú platiť heslá typu

USA NÁŠ VZOR či S USA NA VEČNÉ ČASY A NIKDY INAK?

NERUDOVÁ - „MLADÁ A POHLEDNÁ“, ALE HISTORICKY NEGRAMOTNÁ

PETR SAK

V Otázkách Václava Moravce na ČT 26. ledna 2025 v reakci na vyjádření Kateřiny Konečné, že nechce na území České republiky cizí vojáky, reagovala Danuše Nerudová, dcera nikoli řadového komunisty, úspěšného absolventa Večerní univerzity marxismu-leninismu, tímto prohlášením: „Škoda, že čtyřicet let se komunisti nedrželi tohoto názoru.“

Největším nepřitelem Danuše Nerudové je Danuše Nerudová, protože kdykoliv promluví, manifestuje svou nevzdělanost.

Jako jeden z mála států socialistického bloku, do srpna 1968 nebyly na území Československa žádní cizí vojáci, s výjimkou vojenských cvičení. (Ale ani naši vojáci nebyli vysíláni proti cizím státům, na rozdíl od současnosti). Dokonce stalinistický prezident a první tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný opakovaně odmítal žádost Sovětského svazu o umístění armády SSSR na území Československa. Existují názory, že v pozadí Pražského jara byl zájem SSSR dostat Sovětskou armádu do Československa.

Danuše Nerudová evidentně neví, že v noci z 20. na 21. srpna 1968 předsednictvo ÚV KSČ přijalo usnesení, v němž odsoudilo vojenskou agresí zemí Varšavské smlouvy a komunistu JUDr. Miroslav Polreich v tomtéž duchu připravil vystoupení pro československého zástupce v Radě bezpečnosti OSN. Z tohoto vystoupení se následně odvozovaly reakce států na mezinárodní scéně na sovětskou agresí. Kdyby komunističtí představitelé chtěli vojáky Varšavské smlouvy na území Československa, tak by je Sověti evidentně násilně neunášeli z jednání předsednictva do Moskvy. To by snad mohla pochopit i Danuše Nerudová.

Pokud by to pro ni bylo málo, mohu přidat nejrepresentativnější orgán politické strany, v tomto případě komunistické, sjezd. Ve dnech 26. až 28. srpna 1968 se uskutečnil v Sovětskou armádou obsazené Praze utajený vysočanský sjezd komunistické strany, jehož se zúčastnilo 1192 delegátů z celého Československa. Tento sjezd rovněž odsoudil sovětskou agresí. Vysočanský sjezd považuji za jeden z vrcholů moderních českých dějin.

Vedle ní je kdekdo vzdělanec

Jinou kapitolou je následně jednání komunistických politiků po vojenském obsazení Československa. Politici se rozhodovali pod obrovským tlakem půlmilionové cizí armády na území Československa a nedovedu si představit násilné řešení vzniklé situace. Ten 21. srpen 1968 byl pro mne šok a celoživotně jsem se s tím nevyrovnal, přesto upřednostňuji posrpnovou politiku oproti ukrajinské variantě.

Když se Nerudová tak radikálně vymezuje vůči něčemu, co neexistovalo, jak radikální je ona sama na realitu jejího života? Jak reagovala na dohodu mezi Českou republikou a USA, která umožňuje pobyt amerických vojáků v Česku, jejich zásahy proti demonstrujícím Čechům a americké základny na našem území? Nebyla pod tlakem, nikdo ji neunesl a pokud vím, neudělala proti tomu vůbec nic.

Nevzdělanost a historická negramotnost není pouze individuální specifika Danuše Nerudové, individuálně manifestuje generační „historickou vzdělanost“, i když Nerudová patří i v té generaci mezi více negramotné.

Vzhledem k tomu, že je Danuše Nerudová zvána do televizních debat poměrně často, hledal jsem v tom nějaký záměr a našel jsem ho. Česká veřejnost vidí politiky značně kriticky, včetně jejich intelektuální úrovně. Když pozvou do debaty Danuši Nerudovou, tak ostatní politici rázem vedle ní vypadají jako brilantní intelektuálové a vzdělanci. To se stalo i v Otázkách Václava Moravce, kde vedle Danuše Nerudové a Václava Moravce působily Kateřina Konečná a Klára Dostálová jako géniové.

Moravec vzpomíná na Hitlera

a zapomíná na kapitál v pozadí

Nechci se zabývat demagogickým a plytkým vedením debaty Václavem Moravcem, což je o něm všeobecně známo. Jeho sna-

hou bylo, zřejmě dle zadání, diskreditovat současné působení Ficovy vlády na Slovensku. Protože v debatě evidentně intelektuálně neměl na Kateřinu Konečnou a Kláru Dostálovou, tak ve snaze devalvovat demokratické procesy, a tím i Roberta Fica, demagogicky připomínal demokratické zvolení Adolfa Hitlera. Ovšem i v tomto případě jeho vyjádření bylo plytké a nešlo k podstatě. Kdyby byl schopen jít k podstatě nástupu Adolfa Hitlera k moci, musel by mluvit o oligarších a kapitálu v pozadí.

Pikantní bylo, když Václav Moravec, jako celoživotní obdivovatel a stoupenec kapitalismu, začal kritizovat oligarchy na inauguraci Donalda Trumpa. Při jeho sebevědomí bych očekával kritiku, která by směřovala k podstatě, a ne naprosto bezvýznamné banality.

Danuše Nerudová během debaty troušila jednu pitomost za druhou, z nichž lze vyvodit jakýsi algoritmus jejich řečnických výronů. Součástí algoritmu je čtyřicet let a komunisté a do toho potom přidá cokoliv, uranové doly, vězeňství, vzdělanost, armádu, zemědělství atd., bez ohledu na historické realie.

Vzdělanost Danuše Nerudové není ani na úrovni maturanta, a již vůbec nechci spekulovat, jak přišla k vysokoškolskému diplomu a k profesuře. Když Danuši Nerudovou nelze charakterizovat jako inteligentní a vzdělanou, tak aspoň, že se sama označila za mladou a pohlednou.

Řada aktérů alternativní scény říká, že ty lži, dezinformace, falzifikace a hlouposti vládních politiků a jejich poskoků je třeba ignorovat. Já si to nemyslím. Mladá a střední generace je schopná i naproste lži a hlouposti považovat ze relevantní odraz skutečnosti. Potvrdilo se mi to po publikování článku o filmu Vlňy. Vrstevníci, kteří Pražské jaro zažili, vesměs se s mým článkem ztotožňovali, ale současně si stěžovali, že jejich děti a vnuci film chválili a nevadilo jim, že film falzifikuje historii a je to hezky zabalená lež.

Já naopak vyzývám k odkrývání lží a dezinformací a upozor-

AUKCE VÁCLAV FRANC

Aukční síň byla naplněná po okraj. Až k prasknutí. Většina přítomných, ozdobených francouzskými holemi, se dívala na pódium jako na oltář chrámu páně v poslední naději.

Konečně vystoupil na pódium v černém obleku s černým motýlkem pod krkem licitátor. "Předmětem dnešní aukce je přednostní termín operace kyčelního kloubu na příští pondělí v 8:00 hodin u profesora Svobody. Základní cena je deset tisíc korun!"

Nestačil ani dořít a v sále to zašumělo, les rukou s čísly se zvedl!

Pán na pojiždném křesle, nápadně podobný Josefu Švejkovi, vedený staříčkou ženou, zvolal: "Jedenáct!"

"Takže jedenáct popr..."

"Dvanáct..."

"Patnáct..."

"Padesát...", zvedla se mladší žena a ohlédla se po sále. Lidé na chvíli strnuli, ale jen na okamžik.

"Padesát jedna..."

Úchvatné rozbřesky akrobata na laně, napjatém nad neklidnou hladinou

FRANTIŠEK UHER

Pouze ojedinele se setkáváme s básnickými sbírkami, které představují komplex zralých veršů, pohybující se na hranici bezprostředního zaujetí všední realitou, aniž by scházelo objevování skrytých ramen halasně se pěnících řek. Odpovídá na otázky, které nebyly položeny, a nekompromisně klade otázky, které odpovědi nevyžadují, jsou dostatečně výmluvné samy o sobě, stávají se přímočarým svědectvím, rozepjatým baldachýnem nenápadných okouzlení, útěšnou čtenářskou stezkou, vyžadující mnohá zastavení.

Platí to o sbírce Tomáše Krále *Hrubost hladiny* (vyd. Dauphin, 88 str., 2024). Verše doprovázejí svérázné fotografie Martiny Malsové, jejich kvalita tvoří nezvykle vyváženou hodnotu s textem, jemuž je charakteristický verš *//Nacházíš patníky, kde nejsou cesty.//*

Básník se nevyhýbá těsnějším soutěskám života, jimiž se obtížně proniká, nachází však způsob, jak účelně, věcně a cílevědomě pohladit kůru stromů a dostat primárním aspektům vlastní poetiky. Jeden každý má nepopíratelnou platnost. Znovu použijme zřetelně vyřtátého klínu: *//básně hledající svého básníka.//*

Tomáš Král je rozhodně tím,

koho doba a současná česká poezie hledaly a vždy budou hledat, protože není radno nacházet uspokojení ve zlatých středních cestách. To zlato je totiž pouze kořiči, cesty poezie bloudí v kruzích všednosti. Neboť vedle jiných předností je Královi vlastní nikoli úplné originální, ale zřetelně funkční tvůrčí přístup.

Literatura, ostatně jako všechny umělecké oblasti, není lehká atletika nebo šachová partie, abychom mohli spravedlivě sestavit pořadí podle jakéhokoli schématu. Tomáš Král však rozhodně patří do prvních řad na pomyslné trati, na níž se některá jména časem (a přiznejme, že zaslouženě) vytrácejí, přetrvávají pouze na lánech literární historie.

V Králově sbírce nacházíme básně otesané snad až příliš na dřev, nikoli však jemným dlátem, nýbrž pádnou sekerou. To má svou platnost a pevnost ořechové skořápky.

Budiž poznamenáno, že některé verše možná vyžadují špetku čtenářovy fantazie, neoslovují přímočaře, nic jim však neschází, jsou výmluvně zralostí pohledu a schopností limitovat přesně cílenou myšlenku. Metafora *//Úchvatné rozbřesky//*, o nichž je zmínka v básni nazvané *Lidé se po sobě stále častěji*, stala se maskaronem na průčelí knihy. Okamžiky tiché jsoucnosti střídá jasný tón křídlovky, znějící kdesi na vytýčeném obzoru a korespondující s čistou průzračností důvěrně známých dalek.

Autor tří básnických sbírek a jednoho románu, nachází *//za oknem vzpomínky kosti včerejška//*, a činí tak se suverenitou akrobata na laně napjatém nad neklidnou hladinou, aniž by si počínal jakkoli okázale.

Světlo, které vrhá lucerna jeho poezie, není oslňující, nepokouší se zahltit široké plochy, nevyhýbá se stínům, je poutavé, lákavé a laskavé. Nejednoho čtenáře přiměje znovu zaveslovat a proplout sbírkou jako hladinou, která při každé plavbě dokáže odhalit kousek tajemnosti pevného dna. To je křídlem, které dává Králově poezii vzlétnout.

BOHUMILA SARNOVÁ
ÚNOR
Únor je dítě
nezvedené.
Neví co si má
počít.
Jestli si stlát
v závějích sněhu
nebo se k jaru
stočit.
V mrazu se vznáší
nad krajinou.
Vítř ho táhne snívat.
Zmatený je
i rozčilený
jak tohle období
vnímat.

ZBINOŽSKÝ rybník na Vysočině, u něhož autorka žije, na snímku Ivo Havlíka

JAROMÍR ŠLOSAR

5. února

Krasohled ledu
V rudém slunci siný mráz
se špetkou jedu

9. února

Doubrava drnčí
strakapoud grumle ladí
zimu podvádí

26. února

Ještě se třesem
jen jívy jak beránci
pasou se v lese

Ze sbírky *Říční břehy*, nakladatelství Beskydy, 2024